

Coronanedlukningen er slet ikke så ekstraordinær set i et historisk perspektiv

Coronanedlukningen forekommer at være en hidtil uset krise, men vores samfund var allerede gennemsyret af gamle foranstaltninger taget mod tidligere epidemier. Selv om vi som individer har glemt historien, husker vores samfund ved måden, det indretter sig på, skriver filosof Anders Fogh Jensen i denne kronik

Anders Fogh Jensen

Dette er et debatindlæg. Indlægget er udtryk for skribentens egen holdning.

[Læs mere her](#)

Røde Kors-ansatte fjerner ofre for den spanske syge i St. Louis i USA i 1919. Dengang som i dag bar sundhedspersonalet mundbind. Arkivfoto: St. Louis Post-Dispatch via ZUMA Wire/Ritzau Scanpix.

📷 ST. LOUIS

DEBAT

11. marts 2021

Dette er et debatindlæg. Indlægget er udtryk for skribentens egen holdning. [Læs mere her](#)

Den 11. marts vil formentlig aldrig blive en dag, vi husker som 11. september. Men når der er gået ti, 15 eller 20 år, og vi sidder og roder i erindringens ikke altid pålidelige arkiver for at stadfæste, hvornår noget foregik, vil vi formentlig huske, at 2020 og 2021 var epidemiårene. Det kan ikke være der, netop den udlandsferie fandt sted, det kan dog meget vel være, at det var under nedlukningen, at jeg fik læst netop den bog.

11. marts. Selv sad jeg på et hotelværelse i København. Jeg havde taget turen fra Jylland for senere på aftenen at tage ud til DR-byen på Amager og levere de lovede tolv minutter i DR2's Deadline den aften.

I denne verden, hvor vi kæmper så meget om andres opmærksomhed og om at modvirke den glemsel, der hele tiden indfinder sig, er alt selvfølgelig ubetalt og helt på journalisternes og DR's præmisser.

Det blev også tydeligt, da jeg først på aftenen blev ringet op og fik forklaret, at nu var der ændret på det hele, der skulle være paneldebat, og senere blev jeg ringet op igen og blev meddelt, at nu lukkede DR2 simpelthen midlertidigt. Al kommunikation fra staten foregik nu gennem DR1, og det var endnu ikke tid til historiske kontekstualiseringer eller filosofiske overvejelser, hvis der da nogensinde ville blive tid til det igen. Og så var det jo bare god tur hjem til Jylland. Jeg vidste på det tidspunkt ikke, hvor meget jeg skulle komme til at savne disse ture ud af matriklen.

Siden har jeg ikke kunnet holde ud at høre radio- eller tv-nyheder, fordi ethvert indslag, der enten handler om corona eller ikke handler om corona, alligevel kommer til at handle om corona. Det har været statistikernes og epidemiologernes fest, kun afbrudt midlertidigt af det amerikanske valg og noget om sex og politikere, der gik af, og så tilbage til tallene og de uendelige repetitioner af det allerede sagte.

Det erfarne samfund og den demente borger

11. marts. Et spørgsmål, jeg stiller mig her et år efter nedlukningen – såfremt epidemien som sygdom blandt folket (heraf ordet 'epi-demos') snart går over – er, om vi er på vej over i en *postepidemisk* tilstand eller om det bliver en *interepidemisk* én – altså en tid mellem to epidemier.

Et blik på historien røber, at det spørgsmål er forkert stillet, eller blot er et spørgsmål om forskellige tidsperspektiver. Som borgere vidste vi det ikke, men vi levede allerede i et både *postepidemisk* og *interepidemisk* samfund: Vi havde hver især ingen erfaringer med epidemier, men samfundene var heldigvis meget erfarne.

Samfundene havde siden pesten i 1347 kendt til nedlukning af byporte, der nu blev til nedlukning af landegrænser. De havde kendt til karantæne – af det italienske ord for fyrretyve, *quarantina*, det antal dage, man måtte vente uden for bymuren for at bevise, at man ikke var inficeret. De havde kendt til ethvert epidemiramt samfunds første rationelle krisereaktion: *non toccare* – hold nallerne fra hinanden, og undgå at røre de samme ting, hold svælgene og jeres indånding væk fra hinanden. Hvis ikke vægge mellem personer er mulige, så bruges mindre foranstaltninger som mundbind under den spanske syge eller kondomet under *aidsepidemien*.

Herefter fulgte 'dræb for at leve'-reaktionen: Slå det syge ihjel, også selv om du ikke kan se det. Slå rotterne ihjel, eller sprit hænder for at dræbe bakterierne: Få det andet til at dø, så det ønskede liv kan leve.

Den første reaktion var *a-septisk*, den anden var *anti-septisk* – fra det græske *septikos* for råddenskab. Den første reaktion handler om ikke at røre 'det rådne', den anden om at bekæmpe det. Flere *aseptiske* reaktioner fulgte: Hold afstand til de svage – som da man under *tuberkulosen* havde sendt de syge bort fra byernes tætte masser og ud i naturen. Og så kom vaccinen, som man kendte fra under *koppepidemien*, hvor man gav sig til at indsprøjte koppemateriale fra køer i mennesker – heraf navnet vaccine af det latinske ord for ko, *vacca*.

Al ukendskab omkring den aktuelle virus til trods så var alle disse reaktioner ganske velafprøvede og rationelle. Vi anede det måske ikke hver især, men historien havde gjort samfundene erfarne ved at udfordre dem med epidemier, der sagde: Organiser jer eller dø!

Den epidemiske situation har været et godt eksempel på, at fremtiden kommer lidt mindre bag på den historiebevidste, den, der ikke lever som en dement i sin nutid, hvilket er såre almindeligt. Historie interesserer jo efterhånden kun turister, mens det, der tæller i dag, er innovation, og derfor har traditions- og historiebærende dyder og discipliner det svært i en dement tidsalder. Den almendemente er end ikke bevidst om sin egen demens, men måske det dæmrer, at vores nutid er blevet ramt af noget historisk set helt almindeligt – selv om det var glemt.

Disse år 2020-21 vil vi trods alt huske, når vi roder rundt i erindringen for at stadfæste en begivenhed. Og på den måde har pandemiens markering givet os en smule historisk orientering. Vi kan huske, at dette eller hint i hvert fald ikke skete under coronaen, eller at det netop var under coronaen, det skete.

Spørgsmålet om, hvorvidt vi kommer til at leve i et postepidemisk samfund, er spørgsmålet om, hvorvidt coronaen vil markere sig i erindringen som et 'Nej, det kan kun have været *før* coronaen'?

Postepidemisk eller interepidemisk

Et postepidemisk samfund er et samfund, der har gjort sig erfaringer på første hånd med en epidemi. Et inficeret samfund, men som ikke længere er inficeret. Et interepidemisk samfund er et samfund, der befinder sig imellem epidemier, fri af den seneste, men ventende og indrettende sig på den næste.

Forskellen er så at sige, hvorvidt epidemien 'går væk' eller forbliver aktuel og bliver til generelle foranstaltninger i samfundet. For selv det postepidemiske samfund kan forblive epidemisk, selv når det ikke længere er ramt af epidemien. Det er der, hvor reaktionerne går over til

at blive almene foranstaltninger; der, hvor man ikke længere handler i forhold til en konkret epidemi, men i forhold til noget andet, der eventuelt er en metaforisk epidemi eller som er forebyggelse. Kirurgen bar jo allerede mundbindet tilbage fra den spanske syge; håndspritten kendte vi jo også, men brugte den måske mest på rejser for ikke at få influenza; bagerjomfruen havde for længst fået en stor plastikhandske om sin lille næve.

Det er alt sammen aseptiske og antiseptiske reaktioner, der er blevet til foranstaltninger i en normaltilstand, der ikke længere er epidemiramt, men som er en normaltilstand styret af strategier udviklet imod epidemier.

Hvis det postepidemisk kan lykkes med at formulere et problem som en epidemi, så er skrappere midler legitimeret: fedme, rygning, kriminalitet, sløvsind, grimt sprogbrug ... det er jo alt sammen noget, der smitter, altså kan vi med rimelighed aktivere kontraepidemiske strategier.

Rationalitetens jerngreb kan med epidemien som metafor eller realitet stramme sig hårdt omkring livet. Det begyndte længe før 11. marts.

Anders Fogh Jensen er filosof, dramatiker og foredragsholder. Han er forfatter til bogen 'Pest eller Corona? Epidemiernes spørgsmål og civilisationernes svar'

information.dk/deltag